

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1148

מסכת יומא מ"ב-מ"ח ♦ מעשרות ג', ט' - ד', ג'

בס"ד, י"ב סיון תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ ברכת "שהחיינו" על בגדים הפוכים
- ♦ בגד הפוך בספירת העומר:
- ♦ אמירת סדר העבודה ביום הכיפורים
- ♦ מנהג תושבי בגדד
- ♦ מי היה יוסי בן יוסי כהן גדול?

- ♦ "היו כורעים", או אנו כורעים?
- ♦ תפילה בירושלים לעלות לארץ הקדש?
- ♦ מדוע כורעים בשעה שמזכירים שהכהנים והעם כרעו?
- ♦ הכאה על הלב עם וידוי הכהן הגדול
- ♦ מלאכים באהל מועד

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

ותחזינה

רגע קטן בחייו של גרפיקאי.
במחלקת הגרפיקה של מאורות הדף היומי, שררה שמחה רבה מהולה בעצב.
חדשים ארוכים עמלו צוות הגרפיקאים המוכשרים על תמונות בית המקדש ועל תמונות עבודת יום הכיפורים, כדי לסייע ללומדי הדף היומי בעת לימוד מסכת יומא.
קשה היתה המלאכה ומורכבת.
במאורות הדף היומי היו מודעים מלכתחילה לעול הקשה שנטלו על עצמם לטובת לומדי הדף היומי, ולשם כך הוקמו מלכתחילה שלשה צוותים נפרדים. צוות מומחים לבית המקדש, אשר ישבו חדשים ארוכים כדי ללבן, ככל האפשר, את הפרטים השונים

דף מא/ב

"היו כורעים", או אנו כורעים?

בתוך קריאת "סדר העבודה" בבית המקדש ביום הכיפורים, אנו אומרים את תפילתו של הכהן הגדול בצאתו מבית קדשי הקדשים, "וכך היתה תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים בצאתו בשלום מן הקודש. יהי רצון מלפניך ה'...".

תפילה בירושלים לעלות לארץ הקדש? קיימות נוסחאות שונות בלשון יהי רצון זה. לפי אחת מהן מזכירים ביהי רצון, "שנת שתעלנו בשמחה לארצנו". הט"ז המציין גירסה זו כותב, כי לכאורה תמוה; הכהן הגדול יוצא מבית קדשי הקדשים שבבית המקדש אשר בירושלים, ומתפלל "שנת שתעלינו בשמחה לארצנו"?

הט"ז מסיק, כי אף על פי שמקורו של "יהי רצון" זה בתפילת כהן גדול, אנו משלבים בו גם תפילות משלנו, לפי צורך הזמן. אין אנו אומרים רק "יהי רצון" שאמר כהן גדול בעבר, אלא אנו נושאים בעצמנו תפילה, המשולבת בנוסח "יהי רצון" של הכהן הגדול.

[רבני בית מדרשנו העירו, כי שאלת הט"ז ניתנת ליישוב, כי יהי רצון זה נאמר בתקופת בית שני, עת רוב העם היה בבבל, ועליהם התפלל הכהן הגדול].

הבנה זו, לפיה חלקים מסויימים מסדר העבודה נאמרים על ידינו לא רק כתיאור מה אירע בעבר בבית המקדש, אלא כתפילה עצמית, מבהירה דברים נוספים.

בכל תפוצות ישראל נהוג, שכאשר אומרים "והכהנים והעם היו כורעים", כל הקהל, כולל שליח הציבור, כורעים אפיים ארצה.

מדוע כורעים בשעה שמזכירים שהכהנים והעם כרעו? לכאורה, מדוע עושים כן, וכי אנו הכהנים, או העם העומד בבית המקדש? הן אנו רק מספרים, כי העם והכהנים שעמדו בבית המקדש, היו כורעים על מקומם, ובלבנו תפילה כי נזכה גם אנו לעמוד שם בקרוב. אך מדוע כורעים אפיים בבית הכנסת.

לעילוי נשמת

הרבנית הישישה **אסתר אלטע פייגא ציפורה נס** ע"ה
בת כ"ק האדמו"ר הרה"צ שלום סאפרין זצוק"ל מקמארנא נלב"ע י"ב ניסן תשע"ט
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **שלמה נס** ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

איש החסד והחזון, בעל צדקה מופלג, תומך תורה בכל מאודו,
ממייסדי "מאורות הדף היומי"
הר"ר **מרדכי קלמן זיסר** ז"ל
ב"ר משה יצחק נלב"ע י"ז סיון תשע"ו
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגנדה** ז"ל
ב"ר ישראל שאול ז"ל נלב"ע י"ד בסיון תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י נכדו ידידנו
הר"ר **שאול חסדיאל** ומשפ' שיחיו - ב"ב

לעילוי נשמת

ר' **שמואל רייכמן** ז"ל ב"ר אברהם שלמה ז"ל
נלב"ע י"ב סיון תשע"ו **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

הט"ז העומד על כך במקום אחר (או"ח סי' קי"ג ס"ק ד') כותב דברים מופלאים: "שאנחנו עכשיו מדמים נפשינו במקום הכהנים בזמן שבית המקדש היה קיים". הרינו כביכול באווירת בית המקדש בבניינו וכהן גדול בעבודתו, ולפיכך אנו משתחוים מיד בעת שאנו מזכירים שהכהן הגדול אמר את השם המפורש! **הנאה על הלב עם וידוי הכהן הגדול:** הט"ז מספר, כי היו קהילות שהשתרש בהן הנהוג להכות על הלב בעת קריאת הוידוי של הכהן הגדול על חטאי עם ישראל, "חטאו, עוו, פשעו לפניך, עמך בית ישראל". היו שפקפקו במנהג זה, מפני שאנו מצטטים את דברי הכהן הגדול, ואיננו מתוודים, אך הט"ז כותב, כי לאור דבריו הנזכרים, אין לערער אחר מנהג זה, שהרי אנו "הכהנים והעם העומדים בעזרה!"

שליח הציבור ככהן גדול! בקשר לכך חשוב וראוי לציין את המובא בפוסקים, כי שליח הציבור דומה לכהן הגדול בבית המקדש, ועליו לשוב בתשובה שלמה ולכוון בתפילתו לכפר על העם (כף החיים סימן תרכ"א ס"ק י"ט).

דף מג/ב וכל אדם לא יהיה באהל מועד מלאכים באהל מועד

בסוגיינתנו אנו מתוודעים לאיסור התורה (ויקרא יז/ז) "וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בבואו לכפר בקדש עד צאתו", שאין רשות לאף אחד לשהות באהל מועד שבמשכן ובבית המקדש בעת עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

התמיהה המתבקשת מאליה היא, כיצד זה יתכן, שאיסור פשוט וברור זה, אינו נמנה על שלש מאות שישים וחמש מצוות לא תעשה. מה פשר הדבר?

נניח לשאלה זו ונעבור לתמיהתו של הגבורת ארי בסוגיינתנו: הן אין רשות להכנס לבית המקדש "ביאה ריקנית", היינו: כניסה ללא מטרה (עיין מנחות כז/ב; רמב"ם הלכות ביאת מקדש פ"ב הל' ד). מאחר שאת עבודת יום הכיפורים רשאי הכהן הגדול בלבד לבצע, ממילא אין רשות לאיש להכנס לבית המקדש, שכניסתו היא שלא לצורך, ומדוע נזקקה התורה להוסיף איסור זה? [ע"ש שלשיטת הראשונים שמוותר להכנס להיכל להשתחוות להש"ת, לא קשה. אך הטורי אבן הניח בקושייה שיטה זו, ע"ש, וע"ע חינוך מצווה קפ"ד ובמנחת חינוך שם אות ב].

נניח גם לשאלה זו ונתוודע לידיעה פלאית המופיעה בתלמוד ירושלמי (כאן ולהלן פ"ה הלכה ב'), והביאה הראשונים בסוגיינתנו. בירושלמי נאמר, כי הוראת התורה "וכל אדם לא יהיה באהל מועד" בעת עבודת הכהן הגדול, כוללת אף את המלאכים, לפי שגם הם כלולים במלה "אדם", אחר שיחזקאל הנביא העיד (יחזקאל א/ה): "ודמות פניהם דמות אדם".

איסור על המלאכים - היתכן? האם לפנינו תגלית ייחודית על הטלת איסור על המלאכים? האם יש להם מערכת איסורים ומצוות? הן רק בני האדם, יושבי תבל, נצטוו על ידי הקב"ה במצוות ובאיסורים. חובה, איפוא, לפרש, כי אין כוונת הפסוק לחדש איסור על אנשים ומלאכים שאין לשהות באהל מועד בעת עבודת הכהן הגדול, אלא להיפך, כוונת הפסוק לכהן הגדול, הוא זה שאינו רשאי לעבוד את עבודתו אם שוהים במקדש בני אדם או מלאכים...

עתה מובן היטב, מדוע לא נכלל איסור זה במניין מצוות לא תעשה, מפני שהאיסור הוא מדיני עבודת יום הכיפורים של הכהן הגדול, הוא אחד מיני פרטים רבים של עבודת יום הכיפורים, הנמנים כולם כמצווה אחת. אם אכן כן, אזי נתחדש כאן חידוש גדול, ששהייתו של אדם באהל מועד, יש בה כדי לפסול את עבודת הכהן הגדול, שהרי היא חלק מדיני עבודת יום הכיפורים (עיין קונטרס אחרון בסוף שו"ת "אור המאיר" עמוד של"ד-ה; מהרי"מ חר"פ במכתבו לרבי מאיר שפירא, ומתלמידי חכמים נוספים).

כמו כן, סרה מאליה תמיהתו של הגבורת ארי, מדוע נזקקה התורה להוסיף ולאסור כניסה לאהל מועד בעת עבודת הכהן הגדול, אחר שממילא כניסה זו אסורה, שכן, אין כאן איסור על הנכנס, אלא על הכהן הגדול... (קונטרס אחרון שם).

דרגתו הנשגבה של הכהן הגדול: רבינו בחיי (ויקרא יז/ז) מתפעל ביותר מדברי הירושלמי וכותב: "ומה נהדר כהן גדול במעלה הגדולה הזאת, עד שאפילו חיות הקודש מפנים לו מקום לעבודתו, כדי שיכנס לפני המלך ויעבדנו בייחוד, כי מלאך ה' צבקות הוא!"

נסיים בידיעה מדהימה.

במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"א) תמהו, כיצד הכהן הגדול שהה באהל מועד באותה שעה, וכי הוא עצמו אינו "אדם"? המדרש משיב, כי בעת שהותו שם, היו פניו בוערות כלפידים! ולפיכך הוא לא נכלל באיסור זה (וראה בית האוצר למהר"י ענגיל, מערכת א, אדם, עמוד 67).

דף מח/א אפכיה למנא ודבקה

ברכת "שהחינו" על בגדים הפוכים

בימים עברו רכישת בגד היוותה הוצאה ניכרת שהכבידה על כלכלתם של בתים דלים, וכך הומצאו רעיונות שונים לשימוש חוזר ונשנה בחפצים שהועם זוהרם. אחת ההמצאות המפורסמות, הנידונה רבות בספרי הפוסקים מזוויות שונות, היא בגדים הפוכים.

העניים, הדלים והאביונים, נהגו להפוך בגד שבלה ולהשתמש בצדו השני. הצד החיצוני, השחוק והבלה היה הופך לצד הפנימי של הבגד, והצד הפנימי, עד לאותו יום, הפך לצד החיצוני. אותו יום היה ככל הנראה

הנוגעים לבית המקדש, כליו, מידותיו וצורתו. צוות מומחים להמחשה, כיצד להעביר את הנתונים מן הכח אל הפועל, וצוות מומחים שישובו על המדוכה, כיצד ייראו הדברים בעיניו של לומד דף יומי המביט בתמונות לראשונה, שהרי המומחים ויתר העוסקים במלאכה, יודעים וחשים כל פרט בתמונה, וכה ברורים להם הדברים, עד שעלולים הם לחוש כי גם לאחרים ברורים הם...

במשך חדשים ארוכים, בימים ובלילות, נעשתה מלאכה כבירה זו. ערב אחד, (ערב"ב של מאורות הדף היומי מסתיים בשעות הקטנות של הלילה, בתקופה שלפני הוצאת מסכתות לדפוס), נזדמנתי ל"חדר האדום", בו ישבו דרוכים ראשי הצוותות לקראת עריכה סופית של מהדורת "המאור המבואר" למסכת יומא, והשתוממתי למראה הגרפיקאי המעיר הערה הלכתית, מן הידע הרב שנצבר באמתחתו, ומראש צוות המומחים לבית המקדש המעיר על צבעה של אחת התמונות. כולם הפכו למקשה אחת, לדבוקת קודש, כדי להפיק את המיטב שבמיטב.

הקשיים הטכניים בלבד רבים ועצומים. **שמעתם** פעם על "רינדור"? כל באי "מאורות הדף היומי" כבר יודעים על כך חודשים ארוכים. לילה שלם עובד מחשב-על, כדי להפיק את התמונה הטובה ביותר. מדובר על תמונה עם השתקפות. כלי זהב הממוקם על רצפת זהב. המחשב מחשב תשע פעמים את השתקפות הרצפה בכלי ואת השתקפות הכלי ברצפה וחוזר חלילה. **לילה שלם.**

**גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול**

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינוך התקשר עכשיו: *3764

חג ושמחה עבור בעל הבגד, עד שהפוסקים דנים אם עליו לברך "שהחינו" ... [איזהו עשיר - השמח בחלקו].
הדיון החוזר ונשנה בספרי הפוסקים הוא, אם בגד מסוג זה נחשב בגד חדש, שהרי פנים חדשות באו לכאן, או שמא, מאחר שאותו בגד הוא, אין הוא נחשב חדש.

בגד הפוך בספירת העומר: בעל לקט יושר (ח"א עמ' צ"ח עניין א) סבר, כי לכל הפחות לעניין איסור חידוש בגדים בתקופת ימי העומר, בגד הפוך נחשב בגד חדש, ולפיכך הוא אסור על תלמידו להפוך את סרבלו בימי ספירת העומר [ראוי לציין, כי דבריו לגבי חידוש בגד בימי ספירת העומר אינם פשוטים כלל ועיקר, ראה בשו"ת לבושי מרדכי המצויין להלן, אות ב', ובמנהגי ישראל ח"א עמ' ק"ז]. אולם, לעניין ברכת שהחינו על בגד מסוג זה, כתב הלבושי מרדכי (שו"ת או"ח סי' קנג אות א), כי אין לברך עליו "שהחינו", מפני שעשיית בגד מחומר שכבר היה קרוי בגד, אינה עשייה חדשה. הלכה נוספת לגביה דנו הפוסקים, היא אם מותר בערב פסח להפוך בגד כדי לחדשו. שכן, בערב פסח אחר חצות אסור לעשות מלאכה (ראה שולחן ערוך או"ח סי' תס"ח סעי' ב' ומשנ"ב שם ס"ק ח'), והפוסקים דנו, אם הפיכתו נחשבת עשיית בגד חדש או תיקון בגד ישן (ארחות חיים ספינקא או"ח שם בשם שו"ת שמש צדקה סי' כ"ז).

היו שכתבו לחלק בין בגד שהפכוהו בלבד לבין בגד שפרמו את תפריו, הפכוהו ותפרוהו מחדש (ויען אברהם, או"ח סי' כ').

הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל, מוצא בסוגייתנו הוכחה מופלאה להכריע בדיון זה, האם בגד הפוך נחשב בגד חדש, אם לאו.

בגמרתנו אנו מתוודעים לספק שהציב מר בר רב אשי, לגבי "קומץ המנחה", הלא הוא חלק מן המנחה שקומץ הכהן בידו ומקריב על המזבח. לפני הקרבתו על המזבח, יש להניחו בתוך כלי שרת. מר בר רב אשי הסתפק, מה הדין בכלי שרת שהפכו אותו, והכהן הניח עליו את קומץ המנחה. רבינו חננאל מפרש, כי ספקו של מר בר רב אשי מתמקד במקרה שבו הפכו את דפנותיו של כלי השרת, והדפנות שעד כה היו חיצוניות, עתה הן פנימיות ולהיפך. מר בר רב אשי הסתפק, מה הדין אם לאחר הפיכת הכלי הניחו את קומץ המנחה בצדו החיצוני, במקום שהיה קרקעיתו הפנימית של הכלי עד שהפכו את דפנותיו [זו דעת רבינו חננאל, אך יש ראשונים המפרשים אחרת].

לו היו מניחים את קומץ המנחה על צדו החיצוני של כלי שרת, ודאי לא היתה המנחה כשרה, שהרי יש להניחה על קרקעיתו. מעתה, העובדה שמר בר אשי הסתפק אם הנחת הקומץ על קרקעיתו ההפוכה של הכלי, מוכיחה כי הפיכתו אינה מחשיבה אותו לכלי חדש, שאם כן, אין כל סיבה שהנחת הקומץ על הדופן החיצונית של קרקעיתו תועיל... כל הספק נובע מכך שעל הכלי ההפוך נותר שמו ומעמדו הקודם. הרי לנו, כי כלי או בגד הפוך, אינם נחשבים חדשים [שו"ת בצל החכמה ח"ד סי' מ"ט, עיי"ש שהאריך מכמה סוגיות].

רבני בית מדרשנו העירו, כי הראייה מסוגייתנו אינה מוכחת באופן וודאי, שכן, בסוגייתנו מדובר בכלי כסף או בכלי זהב דק ביותר, שאפשר להפוך אותו מצד לצד, ובאופן זה ברי כי הפיכתו אינה נחשבת ביטול הגדרתו הקודמת, שהרי אפשר להפכו שוב. ברם, בהפיכת בגד יש צורך באמנות מיוחדת, ויתכן שהפיכה זו נחשבת יצירה חדשה.

אמירת סדר העבודה ביום הכיפורים

בכל קהילות ישראל אומרים בתפילת המוסף של יום הכיפורים את סדר עבודת יום הכיפורים של הכהן הגדול בבית המקדש. מנהג אמירת סדר העבודה ביום הכיפורים הוא קדום ביותר ונהג כבר בתקופת האמוראים.

במסכתנו המנהג נזכר פעמיים, על אודות שליחי הציבור שקראו את סדר העבודה לפני רבה (לו"ב) ולפני רבא (ב"ב/ב), אשר העירו להם על נוסח הקריאה, ומכאן מוכת, כי כבר בתקופתם נהגו כן (ר"ן ו'א מדפי הר"ף).

אימתי נאמר סדר העבודה? התפילות הקבועות בידינו מותאמות לקרבנות היום; שחרית - כנגד תמיד של שחר; מוסף - כנגד קרבנות המוספים, ומנחה כנגד תמיד של בין הערביים. עבודת יום הכיפורים הנאמרת ב"סדר העבודה" מתייחסת בעיקר לקרבנות המיוחדים ליום הכיפורים ובתוך כך מסדרים את עבודת היום כולו [כולל חמש טבילות ועשרה קידושים, הכנסת הקטורת לקדש הקדשים, תמידים ומוספים]. היכן, איפוא, ראוי למקמה בתפילות היום?

כיום נהוג לומר את סדר העבודה בתפילת מוסף, כאמור. ה"ט"ז (או"ח סימן תרכ"א ס"ק ב') כותב, כי טעם הדבר מפני שעיקר עבודת יום הכיפורים היתה בקרבן המוסף. מפרשים אחרים הוסיפו להסביר, כי קרבנות המוסף נעשו חלקם בבוקר וחלקם לפנות ערב (ראה לקמן ע"א), ממילא עיקר עבודת יום הכיפורים נעשתה בין קרבנות המוסף ולפיכך נאמר סדר העבודה בתפילת המוסף (עיי' באלף המגן סימן תרכ"א סעיף ד' ובביאור הגר"א ועוד). עוד הוסיפו ודימו זאת לאמירת מלכויות, זכרונות ושופרות בראש השנה, הנאמרים במוסף (ראה ב"י סימן תרכ"א בשם המרדכי).

מנהג זה, לומר את סדר העבודה במוסף, מוזכר כבר בגאונים (ראה אוצר הגאונים יומא עמודים 40-41), ומועתק בטור (סוף סימן תרכ"א) ובבית יוסף (שם), ונפסק בשולחן ערוך (שם, סעיף ב'). ברם, היו גם מנהגים אחרים, כדלהלן.

ובבוקר מגלים, כי צריך לשנות פרט מה, קטן, אך מהותי...

חישובו על מאה וחמישים תמונות, שסוננו ונבחרו מתוך מאות תמונות.

בעיצומה של העבודה לא היה לצוות המסור זמן לחשוב. עובדים. מאורות הדף היומי.

לאחר צאת הגמרא המפוארת לאור, פגשתי באחד מהם יושב על כסאו, ידיו שלובות על חזהו ועיניו שמוטות. מה לך ידידי, שאלתי. והוא השיב: ראה, חדשים של עבודה על בית המקדש, ורק לצייר אותו ולאיייר אותו? איך אשמח? "כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבא". אני שמח מאד עבור לומדי הדף היומי, שיזכו להבין את הסוגיות באמצעות התמונות, אך לנגד עיני מרחפות התמונות של בית מקדשנו, מול המציאות הקודרת, בה בית המקדש חרב ואיננו, הר הבית בידי זדים ועם ישראל בגלות. **לתפילת** מנחה באותו יום ניגש איש זה לפני העמוד, ואת בקשת "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", שנשא ברטט ובהתרגשות בקול רועד, אפילו הוא אינו מסוגל לאייר.

★ ★ ★

מזה אלפי שנים צועד עם ישראל כשבצדו האחד של הלב, קינה, נהי, צער ואבל על אבדן בית מקדשנו, ובחלקו השני של הלב, שמחה שאין לה גבולות על תורה קדושה שניתנה לישראל על ידי הקדוש ברוך הוא, ובאמצעותה זוכה כל יהודי להתעלות ולהתקדש, תוך ידיעה, כי כל שיעור תורה וכל דקה של לימוד תורה מקרבים את הגאולה.

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד
עכשיו * 3029

חדש ראשון התנסות חינם

הכל בו (סי' ע) כתב, כי מנהגם היה לומר את סדר העבודה הן בשחרית והן במוסף (מובא בב"י שם). בקהילות אחרות נהגו לומר את סדר העבודה שלש פעמים: בשחרית, במוסף ובמנחה, ובכל אחד מהם בנוסח אחר (ראה ראב"י ח"ב סי' תקל, ואור זרוע הלכות יו"כ דף ס"ד טור ג', ובאצה"ג שם).

מנהג תושבי בגדד: רב האי גאון שנשאל על ידי תושבי בגדד, אם נכון מנהגם לומר את סדר העבודה בשחרית, כתב להם כי סדר העבודה שייך למוסף בלבד. מנהגכם, הוא טורח לאלפס בינה, בא מתוך שחביב היה על העם סדר העבודה הנהיגו לאמרו גם בשחרית. גאוני בגדד לא יכלו לבטל את העם מנהיגו זה, ולפיכך הוא נותר לדורי דורות. מכל מקום, הוא מורה להם, אחר שכך כבר נעשה, "אל תשנו ממנהג אבותיכם" (אוצה"ג שם בשם ר"צ גאות).

נזכיר עוד, כי לעומת המנהג הרווח לומר את סדר העבודה בחזרת הש"ץ של מוסף, נהגו יהודי תימן לאמרו לאחר סיום התפילה (מזהב ומפז עמוד י"ח-י"ט).

סדר העבודה נאמר בצורת פיוט: מתוך מספר פיוטים שנתחברו לו, נאמרים כיום שניים: "אתה כוננת" שנאמר על ידי קהילות הספרדים והתימנים, ו"אמיץ כח" הנאמר בידי קהילות אשכנז [מלבד מספר קהילות תימניות האומרות "אמוני לבבי" לאבן עזרא].

הפיוט "אמיץ כח" נתחבר על ידי רבי יוסף טוב עלם, מן הראשונים, ולשונו עשירה מאד בביטויים מכל רחבי התנ"ך בצחות לשון הקודש, ולפיכך הוא קשה להבנה ללא לימוד יסודי. לעומתו הפיוט "אתה כוננת" - שנדפס גם ברוב מחזורי האשכנזים על הדף מתחת ל"אמיץ כח" - קדום מאד, ולשונו לשון הקודש פשוטה. הפיוט הוזכר כבר על ידי הגאונים (ראה סדור רב עמרם גאון) והראשונים (כמו הריטב"א), ורבותינו הראשונים, חיברו עליו ביאורים ופירושים שונים וכן פיוטי פתיחה וסיום, ביניהם רבי שלמה אבן גבירול (עיי'ן אוצר הגדולים ח"ד עמ' קפ"א).

מי היה יוסי בן יוסי כהן גדול? מחברו של "אתה כוננת" הוא יוסי בן יוסי כהן גדול. מי היה "יוסי בן יוסי כהן גדול" זה? יש הנוקטים כי אכן היה כהן גדול בימי בית שני וראה בעצמו את סדר העבודה ואף עשה בפועל את סדר העבודה אותו הוא מתאר (פרי עץ חיים למהר"ו, שער יו"כ פ"ג, ובניצוצי אורות לחיד"א אחרי מות ז"א). אחרים כתבו שהיה מזרע כהנים גדולים (מובא באבודרהם עמוד 37).

דעות אלו מעוררות תהיה, מאחר שבסדר זה מתואר לפעמים דבר השנוי במחלוקת תנאים או אמוראים. מדוע, איפוא, לא הובאה בגמרא ראייה מעדותו של יוסי בן יוסי כהן גדול? בנו של הנודע ביהודה וממלא מקומו, רבי שמואל לנדא, מעיר שאין בכך תמיהה, מפני שהפיוטים לא היו נפוצים בזמן הגמרא (ראה שם ראיותיו), ולפיכך לא ידעום (נוב"י תניינא או"ח סו"י ק"ג).

אולם, יש הסוברים שיוסי בן יוסי היה בימי הגאונים הראשונים, כמאתים שנה אחר חתימת התלמוד, ולא היה כהן גדול כלל. כאסמכתא לכך נהוג להזכיר את בעלי התוספות במעילה (טו/א ד"ה ואפילו) המביאים קושיה בשם "רבינו חיים הכהן הגדול"... הרי שהכינוי "כהן גדול" אינו מעיד כי המכונה אכן שימש ככהן גדול [וראה גם בסוף הקצות החושן המתאר את הש"ך בשם 'כהן גדול']. אין ביטוי זה אלא לאות שהיה כהן חשוב וגדול בדורו וראוי לכהונה גדולה, ותו לא (ראה אבודרהם שם, ובעיתים לבניה על ספר העתים, תיקונים ומילואים אות ר"ב, ושם מזכיר אמורא בירושלמי בשם רבי יוסי ברבי יוסי, דהיינו שיתכן שאמורא היה).

כך או כך פיוטים אלה קדומים מאד, והראשונים והאחרונים טרחו רבות להגיה ולהעיר במילותיהם, ולדקדק בהם שיהלמו את ההלכה הפסוקה. אף הבית יוסף עצמו העיר מספר הערות בפיוט "אתה כוננת" (ראה סו"י תרפ"א), שתוקנו במהלך השנים, וכיוצא בדבר עשו פוסקי אשכנז בפיוט "אמיץ כח" (ראה למשל בנשמת אדם כלל קמ"ה אות ג').

עוד דף גמרא, עוד לבנה בבניין בית המקדש. עוד דף גמרא, עוד לבנה בבניין בית המקדש. עוד דף ועוד דף, עוד לבנה ועוד לבנה. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו - ותן חלקנו בתורתך.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מז/א הוציאו לו את הכף ואת המחטה

קשר הקב"ה עם ישראל

יש להבין, תמה האדמו"ר מסוכוטשוב זצ"ל בעל שם משמאל, הן תמיד הקטורת באה אחר ההזאות, וכאן לפנייהן. מדוע?
נרם. הקטורת מסמלת את הקשר (קטר קשר בארמית) שבין היהודי לאביו שבשמים. לפיכך, בכל השנה מקריבים את הקרבן, קרבן התמיד, לכפר על העוונות ורק אחר כך אפשר להתקשר להקב"ה. ביום הכיפורים מקדימים את קטורת היום לקרבנות היום, לרמוז על מעלת ישראל ביום זה: הקשר להקב"ה קיים בכל מצב, והוא מביא בעקבותיו את הכפרה... (מעיינה של משנה).

דף מז/א מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי

בזכות הצניעות

זכתה קמחית, וכשכר על צניעותה יצאו ממנה שבעה כהנים גדולים. מה מדה כנגד מדה יש כאן?
הרמב"ם (בהלכות אישות פרק י"ג הלכה י"א) מתאר את האשה היהודית - יושבת בזוית ביתה, שכל כבודה בת מלך פנימה.
והרמב"ם (הלכות כלי המקדש פרק ז') נכתב, כי כבודו של הכהן הגדול לישיב בבית המקדש כל היום, "ולא יצא אלא בלילה, או שעה או שתיים ביום".
האשה הצנועה השרישה בבניה את התכונה, שהיו ראויים לכהונה גדולה! ("חמודי יצחק").

צעילוי נשמת

ר' פנחס רוזנפלד ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע י"ב בסיון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו וכלתו הר"ר נחמן והניה רוזנפלד שיחי

צעילוי נשמת

ר' מנחם ז"ל

ב"ר דוד וברטה שנספו בשואה

נלב"ע י"ד סיון

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו משפחת ליברטי שיחי

עד
שהחברותא
מכין לעצמו
תה"ת

גם ר' בנימין
מחשובי האברכים באלעד,
לא מפספס אף יום.
2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

